

Психологічний профіль обдарованої дитини

Робота практичного психолога з обдарованими учнями триває протягом усього періоду їхнього навчання.

Шкільний практичний психолог:

- визначає психологічний профіль обдарованої дитини
- діагностує:
 - особливості когнітивної сфери
 - інтелектуальну обдарованість
 - виявляє творчий потенціал
 - досліджує соціальні умови розвитку обдарованої дитини.

Під час роботи використовують методики, спрямовані на виявлення основних рис особистості, що визначають її:

- розвиток
- процеси адаптації
- психічне здоров'я
- творчий потенціал
- мотивацію в досягненнях.

Методики визначення особистісних рис обдарованої дитини

Назва методики	Мета
Тест Кеттелла 16-PF (форма, А)	Вимірювання 16 факторів особистості — особистісних рис, властивостей, що відображають відносно стійкі способи взаємодії людини з навколишнім світом і з собою. Виявлення емоційних, комунікативних, інтелектуальних властивостей, а також властивостей саморегуляції. Проводять з учнями, починаючи з 8-го класу
Тест «Акцентуації характеру»	Виявлення типу акцентуації характеру, тобто певного напряму характеру
Характерологічний опитувальник Айзенка (варіант В — підлітковий)	Вивчення і корекція індивідуально-психологічних особливостей і характерологічних проявів підлітків
Опитувальник САН (самопочуття, активність, настрої) В.А. Доскіна, Н.О. Лаврентьєвої, В.Б. Шарай, М.П. Мірошникова	Оперативна оцінка самопочуття, активності та настрою
Тест «Шкала соціально-психологічної адаптованості» К. Роджерса і Р. Даймонд (в адаптації Т. Снегірьової)	Виявлення особливостей адаптаційного періоду особистості через інтегральні показники «адаптація», «самосприйняття», «прийняття інших», «емоційна комфортність», «інтернальність», «прагнення до домінування»
Опитувальник «Який ваш творчий потенціал?»	Діагностика творчого потенціалу, креативності. За допомогою запитань діагностують межі допитливості респондента, упевненість у собі, сталість, зорову і слухову пам'ять, прагнення до незалежності, здатність абстрагуватися і зосереджуватися
Тест «Дослідження самооцінки» Дембо-Рубінштейна	Самооцінка (шкалювання) таких особистих якостей, як здоров'я, здібності, характер тощо
Тест-опитувальник для	Самостійне визначення школярем рівня самооцінки

визначення рівня самооцінки обдарованого школяра	
Проективна методика «Неіснуюча тварина»	Діагностика особистісних особливостей
Проективна методика «Пальцем фарбування тест»	Виявлення значущих характеристик особистості
«Завершення речення» (варіант В. Міхала)	Діагностика ставлення дитини до батьків, братів, сестер, до дитячої неформальної і формальної груп, учителів, школи, власних здібностей; виявлення цілей, цінностей, конфліктів і значущих переживань

Діагностика когнітивної сфери

Ці методики дають змогу:

- оцінити стан пам'яті, стомлюваності, активності, стійкості та розподілу уваги
- визначити вибірковість сприйняття, рівень зорового сприйняття матеріалу, рівень зорового самоконтролю.

Назва методики	Мета
«Заучування 10 слів» О. Р. Лурії	Оцінювання стану пам'яті, стомлюваності, активності уваги
«Виключення слів»	Оцінювання вербально-логічного мислення
Тест «Куб Лінка»	Оцінювання спостережливості, просторових уявлень, здібностей до аналізу і синтезу матеріалу, уміння знаходити і формулювати закономірності (прийоми складання куба), психомоторики респондента. Визначення ступеня кмітливості під час вирішення найпростішого конструктивного завдання
Тест на механічну тямущість Беннета	Виявлення технічних здібностей
Тест інтелекту «Намалой людину» Ф. Гудинаф	Оцінювання рівня інтелектуального розвитку
Тест на сприйняття Мюнстерберга	Визначення вибірковості уваги
Тест «Провідна репрезентативна система»	Визначення провідної репрезентативної системи

Інтелектуальна обдарованість

На підставі методик цього розділу можливі:

- складання профілю рівня інтелектуального розвитку дитини
- оцінювання потенційних можливостей подальшого розвитку.

Методики діагностування інтелектуальної обдарованості

Назва методики	Мета
Тест прогресивних матриць Равена	Оцінювання наочно-образного мислення у молодшого школяра, пов'язаного з оперуванням різними образами і наочними уявленнями під час розв'язання задач
Тест Д. Векслера	Вимірювання рівня інтелектуального розвитку
Тест Р. Амтхауера	Визначення коефіцієнта інтелекту. Вибудовування профілю інтелекту за такими критеріями: доповнення пропозицій, виключення слова, аналогії, пам'ять, мнестичні здібності, арифметичні задачі, числові ряди, просторову уяву, просторове узагальнення

Тест «Інтелектуальна лабільність»	Експрес-діагностика лабільності мислительних процесів — здатність до переключення уваги, уміння швидко переходити з виконання одних завдань на виконання других, не допускаючи при цьому помилок Прогнозування успішності під час професійного навчання, освоєння нового виду діяльності, оцінювання якості трудової практики
-----------------------------------	---

Творчий потенціал

Методики спрямовані на вивчення дивергентної продуктивності на образному, символічному і семантичному матеріалі. Дають змогу оцінити чинники дивергентного мислення, як-от:

- швидкість
- гнучкість
- оригінальність
- розробленість.

Визначають, наскільки допитливими, наділеними уявою, які вміють розбиратися в складних ідеях і здатними на ризик вважають себе діти. Крім того, використання цього діагностичного матеріалу дасть змогу провести відбір творчо обдарованих дітей.

Методики діагностування творчого потенціалу

Назва методики	Мета
Тест «Вивчення особистісних креативних здібностей» О. Є. Тунік	Визначення особливостей творчої особистості: допитливості, уяви, складності, схильності до ризику
Тест Медника для дітей від 12 років (адаптація Л. Г. Алексеевої, Т. В. Галкіної)	Перевірка параметрів вербальної креативності: швидкості придумування вербальних асоціацій, оригінальності, незвичайності асоціювання, цілеспрямованості асоціацій
Фігурна форма тесту творчого мислення Торренса	Оцінювання невербальної креативності
Модифіковані креативні тести Вільямса (САР)	Комплексна діагностика креативності в дітей і підлітків від 5 до 17 років
Методика «Речення»	Вивчення дивергентної продуктивності під час операцій із символічним матеріалом
Методика «Класифікація»	Вивчення дивергентної продуктивності на семантичному матеріалі
Методика «Дві лінії»	Вивчення дивергентної продуктивності на образному матеріалі
Методика «Кола» Вартега	Вивчення індивідуальних особливостей невербальних компонентів творчої уяви
Опитувальник для визначення творчих нахилів у школярів	Визначення творчих нахилів у школярів
Вербальний тест творчого мислення «Незвичайне використання» (К. А. Хеллер та ін.)	Дослідження творчої обдарованості дітей з 10 до 18 років

Соціальні умови реалізації обдарованості

Методики цього розділу дають змогу вивчити особливості взаємин обдарованих дітей у соціумі й скорегувати можливі відхилення в адаптації.

Назва методики	Мета
----------------	------

Тест «Чи вмієте ви говорити й слухати?» В. Маклені	Визначення особливостей комунікації
Методика вивчення комунікативних і організаторських умінь	Виявлення комунікативних і організаторських схильностей особистості — уміння швидко і чітко встановлювати ділові й товариські контакти з людьми, прагнення до розширення сфери контактів, участь у громадських і групових заходах, уміння впливати на людей, прагнення проявляти ініціативу тощо
Метод дослідження рівня суб'єктивного контролю психічної стабільності (РСК) (розробка Є. Бажина на основі шкали локусу контролю Дж. Роттера)	Оцінювання рівня суб'єктивного контролю над різними життєвими ситуаціями
Методика «Q-сортування» В. Стефансона	Вивчення уявлень про себе Визначення основних тенденцій поведінки людини в реальній групі: залежність, незалежність, товариськість, нетовариськість, прийняття боротьби та уникнення боротьби
Тест інтерперсональної діагностики Т. Лірі	Діагностика міжособистісних взаємин і властивостей особистості, істотних під час взаємодії з іншими людьми
Методика оцінки взаємин підлітка з класом	Виявлення можливих «типів» сприйняття індивідом групи
Методика «Незакінчені речення» Сакса-Леві	Діагностика системи особистісних відносин, виявлення дисгармонійної системи взаємин